

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2024

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 9.

KAROLO YA A: TEKAKWEŠIŠO

POTŠIŠO YA 1

Tlhahlo ya go swaya tekakwešišo

- Ka lebaka la gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tše di fetša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa ao a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e a kwagala. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- 1.1 1.1.1
- Go bewa ga magoši setulong sa bogoši.
 - Go bulwa ga maswika a segopotšo.
 - Go ntšhwa ga masolo.
 - Go aloga ga dikoma.
 - Manyalo
(TŠE NNE fela). (4)
- 1.1.2 Mmampho le Monoshi. (2)
- 1.1.3 Ntepa le lebole. (2)
- 1.1.4 Ya makgarebe/basadi. (1)
- 1.1.5 Lepatata/phalafala (1)
- 1.1.6 Tlhompho/Honorifiki (1)
- 1.1.7
- Go tšea melao.
 - Go laetša tlhompho. (2)
- 1.1.8
- (a) Ye mentši.
 - (b) E llela godimo.
 - (c) Batho ba a emaema/Batho ga ba khutše. (3)
- 1.1.9
- Batho ba seke ba nwa kudu gore ba se feleletše ba dira dilo tša go se amogelege. (1)
- 1.1.10
- E ba thuša go tseba maina le direto tša bona tša setšo.
 - E ba ruta melao ya setšo.
 - E ba ruta tatelano ya bogolo bja kgoro.
 - E ba ruta tlhompho.
(TŠE THARO fela). (3)
- 1.1.11 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Kgopolo
- Ga se malapa ka moka ao a dumelago gore koma e na le thuto baneng. (1)
- 1.1.12 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
- E ka hlohleletša bafsa gore ba ye komeng gomme ba tle ba direlwe meletlo ya mohuta wo.
 - E ka šia batswadi melatong ya mašeleng a mantši.
 - E hlohleletša batswadi gore ba iše bana komeng gore ba tle ba lote setšo sa bona. (3)

- 1.2 1.2.1 D/Nonyana e fepa mafotwana.
 • Re bona ge mafotwana a ahlame mmago ona a a leša. (2)
- 1.2.2 • Sehlaga
 • Mabjang/matlakala/dikotana tša mehlare (2)
- 1.2.3 • Nonyana ye e agetše mafotwana sehlaga.
 • Nonyana ye ke yona e ba nyakelago dijo. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mokgwa wa go swaya kakaretšo:

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona.**
 - 1–3 ya dintlha – moputso 1
 - 4–5 ya dintlha – meputso 2
 - 6–7 ya dintlha – meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba tsopotše.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ga a abelwe moputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 4 go iša go tše 5, o abelwa moputso o tee wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 2 go iša go tše 3 o abelwa meputso ye mabedi ya polelo.

HLOKOMELA:

Palo ya mantšu

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Hlokomela: Amogela dintlha ka moka tšeo di tšwago temaneng tše di tšweletšago bohlokwa bja mošomi wa ka lapeng.

DITSOPOLWA			MANTŠU A TLHALOŠO
1	'A ka šoma go šireletša legae ge mongmošomo a ile mošomong'.	1	O šireletša legae.
2	'O thuša go hlokomela bana, batšofe le thoto ka lapeng'.	2	O tšea maikarabelo a go hlokomela lapa.
3	'Mošomo wo mongwe wo a o phethagatšago ke go apea'.	3	O a apea.
4	'O lebana le go hlwekiša ka gae'.	4	O a hlwekiša ka gae.
5	'Mošomi yo o hlatswa diaparo, a di šidolla gomme a di phutha gabotse.'	5	O hlatswa diaparo, le go di bea ka tshwanelo.
6	'O fela a hlapiša bana mesong le mantšiboa'.	6	O hlapiša bana.
7	'A ka thuša go felegetša bana ba mephatong ya fase dikolong tša kgauswi'.	7	O thuša go felegetša bana sekolong.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO**POTŠIŠO YA 3****Tlhahlo ya go swaya karolo ya C.**

- **Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

3.1	C/Sesepe	(1)
3.2	Bouylife	(1)
3.3	Setlošamabadi	(1)
3.4	Moreki a ka bona diphetogo ka morago ga matšatši a mabedi fela.	(1)
3.5	• Mmapatši o šomišitše fonte ye kgolo/tlhakakgolo. • Seswantšho sa letlalo le boreletšana.	(2)
3.6	• Ke kgethologanyo ya bong, ka ge gothwe se swanetše basadi ba go ithata. • E kgetholla basadi ba go ithata go ba mašaedi. (E TEE fela).	(1)
3.7	Sesepe se ke se sešweu twaa! Se dira gore letlalo e be le boreletšana go etša molaetša wa papatšo ge e le 'go hlwekiša letlalo'.	(1)
3.8	Itlhwekiša
Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa. • Matome ge a fetša go itlhwekiša o leba mošomong.	(2)

[10]

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 Lefelo la boeti/lefelo la go laetša botse bja tlhago. (2)
• Go na le diphororo/mehlare/maswika.
- 4.2 Lethabo (2)
• Sefahlego sa gagwe se edile/se laetša go myemyela.
- 4.3 Le fodiša monagano wa monna. (1)
- 4.4 Go pudula ya 1 monna o a nagana mola go pudula ya 2 mosadi a bolela. (2)
- 4.5 • Go lapološa mogopolo.
• Go hlohleletša tša boeti.
(E TEE fela). (1)
- 4.6 • Mmosana e hlaola modumo.
• Mmosana e tšere hlogo ya leina e lego modumo. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

5.1	5.1.1	Mohumagadi	(1)
	5.1.2	C/Hlapa	(1)
	5.1.3	Tšona Diaparo	(2)
	5.1.4	<ul style="list-style-type: none"> • Kgopolo ya go netefatša. • Kgopolo ya go lokišetša. 	(2)
	5.1.5	<ul style="list-style-type: none"> • Wa seroto. • Ke leamanyiina. 	(1) (1)
	5.1.6	Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa. <ul style="list-style-type: none"> • Lapa la mošate ga le bapalelwe. • Ge ke šoma kudu ke a lapa. 	(2)
	5.1.7	(a) Phaahla o ile a se amogele. (b) Phaahla o a amogela.	(2)
	5.1.8	Fetša <ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore ga le kgone go ikemela ka bolona. • Le thuša lediri šidolla. (E TEE fela).	(2)
5.2	5.2.1	B/Lefelo	(1)
	5.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Belega/pepula • Sega 	(2)
	5.2.3	Aga	(1)
	5.2.4	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ikwa ke lapologile kudu ka go etela mo lewatleng. 	(2)
			[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80